

„MISSA CATHEDRALIS” VAN HERMAN STRATEGIER

HENDRIK ANDRIESEN

Ter gelegenheid van het 25-jarig priesterfeest van de directeur van het Nederlands Instituut voor Katholieke Kerkmuziek, Z. E. Heer H. Voncken, schreef Herman Strategier een mis voor 4 tot 8 gemengde stemmen met orgel.

ALS IK AAN HET VERZOEK VAN DE REDACTIE VAN HET Gregoriusblad voldoe: de Missa Cathedralis van Strategier te bespreken, dan zijn de criteria ten eerste de toepassing van de muzikale elementen en voorts de objectiviteit der liturgie. Niet de waarde van traditie of moderniteit, ook niet mijn eigen wijze van werken of de stijl van een ander, want dit alles is hierbij van beperkte betekenis. Niet alleen voor hen die van nature met een zeker rustgevoel de heilige mis medeleven, maar ook voor degenen die zich deze statische toestand slechts tijdelijk kunnen eigen maken, is deze Missa Cathedralis een muziek waarin zij zich vertegenwoordigd

The image displays a musical score for the 'Missa Cathedralis' by Herman Strategier. It features four vocal staves (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and an organ part. The lyrics are 'San - ctus, San - ctus, San - ctus, Sanctus, Sanctus, Sanctus, San - ctus, San - ctus'. The score includes dynamic markings such as *p* (piano), *f* (forte), and *mf* (mezzo-forte), as well as tempo directions like *poco accelerando* and *poco rit.*. The organ part is marked with *mf* and includes a section labeled 'II'.

Voorbeeld 1

kunnen voelen. Over het bewustzijn van hen die deze muziek niet kunnen of niet willen meevoelen, zal ik niet oordelen, hoezeer ook deze aangelegenheden in principe overweging verdienen. Houden wij ons thans alleen even bezig met de compositie van Strategier.

♩ = 80 *Sostenuto*

S
Ky - ri - e, Ky - rie e - le - i - son

A
Ky - -ri - e e - -le - i - son

T
Ky - -ri - e, t

B
Ky - -ri - e

O
pp
poco cre

R
G
E
L

Voorbeeld 2

Het zal misschien de componist en sommigen die de partituur reeds kennen, verwonderen dat ik de hoofdzakelijke aard van deze muziek een zekere zachtzinnigheid noem. Dit karakter is overigens aan de meeste composities van Strategier eigen. De drie voornaamste elementen der muziek — ritme, melodie en harmonie — hebben ieder naar hun aard een zekere tranquiliteit, die een gemeenschappelijk karakter vormen. Dit bevat de stille kracht die hoorder tot bezinning te brengen. Dit „tranquillo” is dus geenszins negatief en behoort tot het wezen van echte kerkmuziek. Ik snijd hierbij ter toelichting de volgende maten uit het „Sanctus”: (v.b. 1).

Het motief der stijgende en dalende seconden komt bij het „Christe eleison” voor, en was reeds voorbereid als tegenstem tot het motief van het eerste „Kyrie”: (v.b. 2).

Nu ziet men ook, met welk motief in de sopraan dat „Kyrie” begint. De gang van e naar d, de kleine septime, is zeker ontstaan buiten de verbinding der harmonieën; toch mag de d op de 1-e tel der 2-e maat niet zonder het daar klinkende accoord gedacht worden. Dit lijkt een kleinigheid, maar principieel is het van belang. Ook dit motief is voor het gehele werk van betekenis.

Ik denk dat de schijnbare (niet blijkbare) toevalligheid van het optreden der thematiek in deze mis óók behoort tot het hoofdzakelijk karakter. Het is

niet verkeerd als een componist doelbewust zijn thema's plaatst en verwerkt, maar het behoeft zeker geen zwakte te zijn als de auteur met vorm en inhoud van zijn thema's door het gehele werk vrij-uit musicceert, geleid misschien door het sentiment en de gedachte die de tekst bij hem opwekt. Het is compositorisch wel gevaarlijk en lijkt een uitkomst voor notenschrijvers; maar het kan óók zekere dromerij zijn, en het is in de gunstige gevallen, zoals hier, een dichtelijke levenswijze binnen de grenzen der compositie.

The image shows a musical score for a vocal piece, likely a Kyrie. It consists of four systems of staves. The first system has three staves: two vocal staves (Soprano and Alto) and one piano accompaniment staff. The lyrics are 'mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis,'. The second system has three staves: two vocal staves and one piano accompaniment staff. The lyrics are 'mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis,'. The third system has three staves: two vocal staves and one piano accompaniment staff. The lyrics are 'mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis,'. The fourth system has three staves: two vocal staves and one piano accompaniment staff. The lyrics are 'mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis, mi - se - re - re no - bis,'. The score includes dynamic markings like 'mf' and 'f'.

Voorbeeld 3

Men hoort ook dadelijk in het „Kyrie” een manier van componeren die zeer oud is, maar die nooit aan waarde verliest: de canonische voortschrijding. Meermalen ontmoette ik deze wijze van denken ook in de orgelpartij van deze mis, en dan is het meestal heel goed. Overigens is het gelukkig dat de componist van deze manier geen voortdurende naloperij heeft gemaakt. Het karakter van zachtzinnigheid sluit een ontwikkeling in muzikaal sentiment-en-gedachte niet uit. Bij zwakke auteurs van kerkmuziek zijn de stukken meestal helemaal zoet of helemaal ruw. Bij betere componisten bevat één-zelfde karakter vele aspecten; dezelfde eenvoud of zachtheid van zinnen kan liefelijk, maar ook krachtig en energiek zijn. Dit wijst op innerlijke beschaving, welke de componist meer aan het wezen der muziek dan aan het effect doet denken. Het citaat uit „Agnus Dei” moge zijn mening toelichten: (v.b. 3).

ff *movendo* *unis.* *ritard.*

Christe e - lei - son, Christe — Christe, Christe e - le - i -
 Christe e - lei - son, Christe — Christe, Christe e - le - i -
 Christe e - lei - son, Christe — Christe, Christe e - le - i -
 Christe e - lei - son, Christe — Christe, Christe e - le - i -

ff *movendo* *ritard.*

Voorbeeld 4

ff
 glo - ri - fi - ca - mus te,
ff
 glo - ri - fi - ca - mus te,
ff
 glo - ri - fi - ca - mus te,
ff
 glo - ri - fi - ca - mus te,

f

Voorbeeld 5

Men ziet hier ook hoe het seconden-motief in mannenstemmen en orgel zingt en hoe beheerst de ontplooiing is. En zo hoort men na een evenzeer vloeiende als logische voortgang, in het „Christe” de volgende geïnspireerde en (zowel voor orgel als voor koor) helder gezette maten: (v.b. 4).

Een goed voorbeeld van opbouw in eenvoud, op intuïtieve zekerheid van thematiek, zijn de eerste twee pagina's van het „Gloria”. In verband met de plaatsruimte neem ik slechts de volgende maten: (v.b. 5).

Deze aanhaling geeft ook duidelijk aan dat een orgelbegeleiding met een goed-instrumentale zetting, bijdraagt tot de zeggingskracht van het geheel. Strategier concipieert een en ander uit zijn praktijk, en dat is gelukkig. Er zijn in deze nieuwe mis maar weinig plaatsen waarvan ik de aard-van-beweging in het orgel niet prijzen kan. Zo houd ik in de gegeven situatie niet van de ritmiek bij „qui tollis” in het „Gloria”. En zo zou — naar mijn idee — de beweging van het „Kyrie” op blz. 5 tot het einde moeten voortduren. Ook de triolen-beweging op pag. 17 had niet onderbroken moeten zijn. De koorzetting is overal voortreffelijk.

Een goed dirigent met een goed koor en een goed organist die weet wat registreren betekent, kan met de uitvoering van dit werk aan de kerk een luisterrijke bijdrage tot de werking der liturgische plechtigheid leveren. En dat zal bij de „première” in de kathedraal van Utrecht zeker het geval zijn.